

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Inspectie Justitie en Veiligheid
Hoofdinspecteur Rechtsbescherming en Executie, waarnemend Handhaving en Migratie
De heer H.C. Faber
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afschrift aan:
De voorzitters van de Veiligheidsregio's

Datum 10 augustus 2022
Onderwerp Reactie op brief 'signalen van veiligheidsregio's over de opvang van ontheemden uit Oekraïne'

Geachte heer Faber,

Op 3 augustus jl. heb ik uw brief 'Signalen van Veiligheidsregio's over de opvang van ontheemden uit Oekraïne' ontvangen, waarvoor mijn dank.

U geeft in de brief aan dat u een bijdrage wilt leveren aan onze taak: de zorgvuldige opvang van Oekraïense Ontheemden. De signalen die u heeft ontvangen van 14 Veiligheidsregio's wilt u daarom tijdig met mij delen, zodat deze kunnen bijdragen aan de integrale beleidsfunctie van DG Oekraïense Ontheemden. Ik waardeer het tijdig delen van uw bevindingen, zo kunnen we direct met de signalen aan de slag.

Sinds maart 2022 werkt het Rijk samen met gemeentes, veiligheidsregio's, NGO's en andere partners onophoudelijk aan de zorgvuldige opvang van ontheemden uit Oekraïne. In de afgelopen maanden zijn ruim 60.000 opvangplaatsen gerealiseerd, inclusief de benodigde voorzieningen. Inmiddels zijn ongeveer 28.000 ontheemden aan het werk en is er voor ruim 19.000 leerlingen een plek op het primair of voortgezet onderwijs. Ongeveer 20.000 ontheemden verblijven in particuliere opvang bij mensen thuis.

Ik heb veel bewondering en waardering voor het inzet en doorzettingsvermogen van alle mensen die meewerken aan deze ongekende prestatie.

Het inrichten van de crisisorganisatie en integrale beleidsfunctie van DG Oekraïense Ontheemden (DG Oek) heeft tijdens de crisis plaatsgevonden. In goede samenwerking met DG Migratie, collega departementen, medeoverheden, NGO's en alle partners hebben we hierin onze weg gevonden.

Zoals te verwachten bij een onverwachts en nieuw beleidsterrein, zijn er echter nog punten die verbetering en besluitvorming behoeven. DG Oek beschouwt het ondersteunen van gemeentes en veiligheidsregio's als een kerntaak en is hier continu mee aan de slag. Zo volgt in oktober de herziene Regeling Opvang Oekraïense Ontheemden, waarin wij de bevindingen van het eerste half jaar verwerken. Tevens

Plaatsvervangend Secretaris-Generaal

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk

4153039

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

passen wij andere regelingen (zoals de Gemeentelijke opvang Oekraïners (GOO) en Particuliere opvang Oekraïners (POO)) aan waar nodig. Signalen die wij ontvangen van onze partners beschouwen wij als onmisbare bouwstenen voor verbetering. Daarom wil ik u nogmaals danken voor uw brief.

In die brief schrijft u verder dat de Veiligheidsregio's de communicatie en sturing vanuit het Rijk veelal als onduidelijk ervaren. Vanaf het begin van de crisis hebben we gezamenlijk gezocht naar de juiste inrichting en kanalen, en communicatie is een continu aandachtspunt waar we aandacht aan blijven geven.

Navraag bij de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio leert ons dat zowel de communicatie als de sturing verbeterd is en nu als goed wordt ervaren.

Hieronder ga ik puntsgewijs in op uw bevindingen.

1. Zwaar ervaren opgave

De organisatie van de opvang voor Oekraïense ontheemden vraagt veel van veiligheidsregio's en gemeentes, zeker in een tijd van meerdere crises. Wij zijn ons daar terdege van bewust en proberen de medeoverheden hierin zoveel mogelijk te horen en ondersteunen.

Gezien de gezamenlijk uitdaging zijn de veiligheidsregio's en gemeentes nadrukkelijk vertegenwoordigd in de besluitvorming rondom Oekraïne.

De Ministeriële Commissie Migratie en Samenleving (MCMS) heeft nu tweewekelijks een Oekraïne agenda, met bijbehorende voorportalen¹. In deze voorportalen zijn de VNG en Veiligheidsregio's vertegenwoordigd.

Daarnaast hebben het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Veiligheidsberaad een bestuurlijk afsprakenkader opgesteld over de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Hierin zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop het Rijk de Veiligheidsregio's en gemeentes ondersteunt, samen met partners zoals het Rode Kruis en Vluchtelingenwerk Nederland.

Tot slot werken we aan scenario's voor de langere termijn. Op basis hiervan werken beleidsalternatieven uit, welke we begin oktober verwachten.

2. Behoeftte aan versterking expertise uit migratieketen

Veel collega's die werken aan de opvang van ontheemden uit Oekraïne waren eerder niet bekend met het migratiedossier. U geeft aan dat de ondersteuning door uitvoeringsorganisaties uit de migratieketen door hen als behulpzaam wordt ervaren. Wij zullen deze ondersteuning continueren en waar nodig versterken.

¹ Directeurenoverleg Oekraïne en Ambtelijke Commissie Migratie en Samenleving (ACMS)

3. Onduidelijkheid en verschillende werkwijzen

U geeft aan dat er op sommige punten onduidelijkheid bestaat, en dat de werkwijze per regio verschilt. Zoals eerder in de brief aangegeven werken zijn continu om signalen die wij ontvangen, zo goed mogelijk te verwerken in richtlijnen. Overigens is er ook ruimte voor iedere regio om binnen de kaders een eigen passende werkwijze te ontwikkelen.

3a. Signalering minderjarige die niet wordt begeleid door zijn/haar ouder

U geeft aan dat gemeentes wisselend omgaan met het beoordelen of de meereizende volwassene ook de gezagsdrager van de minderjarige is, en dat daarom niet in alle gevallen tijdig contact wordt opgenomen met Nidos. Dit is uiteraard onwenselijk.

Indien een minderjarige zonder gezagsdrager reist, moet dit gemeld worden bij Nidos. Nidos beoordeelt vervolgens in een intake met de minderjarige, en waar mogelijk met de ouders op afstand, of het aanvragen van tijdelijke voogdij gepast is. Indien de minderjarige met volwassen begeleiders verblijft in een gastgezin, meldt Nidos dit bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). De RvdK kan dan een justitiële screening van het gastgezin uitvoeren.

Richtlijnen voor de signalering zijn opgenomen in de handreiking Gemeentelijke Opvang Oekraïners (GOO), Particuliere Opvang Oekraïners (POO) en 'Signalering van minderjarigen uit Oekraïne'. Deze laatste is ook breed gedeeld en gecommuniceerd met de VNG. Daarnaast is in de handreiking GOO en POO ook uitgelegd waar men op moet letten met betrekking tot de documentatie en waar men hier meer informatie over kan vinden.

3b. Opvang bij twijfel over behoren tot doelgroep

U geeft aan dat veiligheidsregio's verschillend omgaan met personen van wie de herkomst niet aannemelijk vast te stellen is. Wij herkennen dit signaal.

Zoals aangegeven in de brief aan de Tweede Kamer van 18 juli jl.² wordt er gewerkt aan een triagelocatie waar de nationaliteit van derdelanders kan worden vastgesteld als hier onduidelijkheid over bestaat bij gemeenten. Samen met de IND, COA, Politie, DT&V, veiligheidsregio's en gemeenten wordt het proces uitgewerkt.

We streven ernaar om per 1 september a.s. de eerste triagelocatie operationeel te hebben. Wij zijn in gesprek met de gemeente Rotterdam om daar met een pilot te starten, en zijn de gemeente Rotterdam zeer erkentelijk voor de getoonde bereidheid hiervoor. Er zal spoedig meer bekend worden gemaakt over de duur van het triageproces en opvang tijdens het triageproces.

Bij het vormgeven hiervan worden veiligheidsregio's en gemeenten nauw betrokken om tot een werkbaar proces te komen. In afstemming met de VNG worden gemeenten hierover geïnformeerd. Tot die tijd vragen wij gemeenten de lijn te volgen zoals deze staat beschreven in de Handreiking Gemeentelijke Opvang Oekraïners.

² Kamerbrief 'Aanpassing doelgroep beschermingsrichtlijn', 18 juli 2022, kenmerk 4113107.

3c. Zicht op POO

U geeft aan dat het voor Veiligheidsregio's niet altijd duidelijk is waar de grens ligt tussen gemeentelijke opvang Oekraïners (GOO) en de particuliere opvang Oekraïners (POO). Enkele regio's tellen de POO op bij de opdracht van de GOO.

Vanaf de aanvang van de oorlog in Oekraïne bleek er een grote bereidheid in de samenleving om te helpen bij de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Er verblijven naar verwachting duizenden mensen bij familie, vrienden en bij particulieren thuis. Wij zijn iedereen die ondersteuning biedt bij de opvang van ontheemden zeer erkentelijk. Particuliere opvang is een vrijwillige keuze en gebeurt grotendeels buiten het zicht van het ministerie.

Om op een veilige manier particuliere opvang mogelijk te maken wordt een consortium bestaande uit het Rode Kruis, Vluchtelingenwerk, Leger des Heils en TakeCareBNB financieel ondersteund door het ministerie van Justitie en Veiligheid. Deze partijen opereren onder de naam RefugeeHomeNL en coördineren en faciliteren particuliere opvang. Zij screenen gasthuishoudens, matchen ontheemden met gasthuishoudens en begeleiden het samenwonenproces.

De vraag aan veiligheidsregio's om te voorzien in 75.000 opvangplekken gaat om Gemeentelijke Opvang voor Ontheemden uit Oekraïne (GOO). Hierin dient de Particuliere Opvang voor Ontheemden uit Oekraïne (POO) niet te worden meegeteld. Het signaal dat enkele veiligheidsregio's particuliere opvangplekken meetellen in het totaal aantal gerealiseerde plekken is bij ons bekend. Hier is aandacht voor vanuit de Nationale Opvang Organisatie (NOO). De NOO gaat in gesprek met de betreffende veiligheidsregio's zodat daar ook op de juiste wijze kan worden geregistreerd.

In de nieuwe handreiking POO, die binnenkort wordt gepubliceerd, wordt de particuliere opvang duidelijker gedefinieerd. Hopelijk wordt hiermee de onduidelijkheid die rond dit thema heerst, weggenomen.

3d. Verstrekken en beëindigen leefgeld

Verstrekken

U geeft aan dat gemeentes verschillend omgaan met het verstrekken van leefgeld, met name wel of niet gekoppeld aan inschrijving in het BRP.

Het bieden van opvang en het verstrekken van leefgeld is niet gekoppeld aan de BRP-registratie. Op deze wijze blijft het voor een gemeente mogelijk om leefgeld te verstrekken aan ontheemden die zich nog niet hebben kunnen inschrijven in de BRP. Bijvoorbeeld in het geval dat zij recentelijk zijn gearriveerd in Nederland of omdat zij nog documenten moeten verkrijgen van de ambassade alvorens BRP-inschrijving mogelijk is. Indien het nog niet kunnen inschrijven in de BRP niet te wijten is aan de ontheemde, dan adviseren we de gemeente om hier coulant mee om te gaan.

Losstaand van het verstrekken van het leefgeld is het uiteraard van belang dat een ontheemde zich spoedig inschrijft in de BRP. Met inschrijving in de BRP maakt de ontheemde bekend aan de gemeente en de IND dat hij een beroep doet op de Richtlijn Tijdelijke Bescherming.

Beëindiging

Het leefgeld in de gemeente wordt nu beëindigd a) wanneer een ontheemde inkomen uit loondienst ontvangt; b) wanneer een ontheemde verhuist naar een andere gemeente en derhalve zijn BRP-inschrijving wijzigt, immers hij kan aanspraak maken op verstrekkingen in zijn nieuwe gemeente; c) wanneer een ontheemde verhuist naar een zelfstandig gehuurde of zelfstandig gekochte woning; of d) indien de ontheemde de opvang verlaat zonder de gemeente hiervan in kennis te stellen.

U gaf in uw brief aan dat onduidelijkheid heerst over het beëindigen van het leefgeld. De herziene versie van de handreiking GOO zal hier duidelijkheid over verschaffen. De nieuwe versie van de handreiking wordt spoedig gepubliceerd.

3e. Zicht op vertrek

U geeft aan dat gemeentes beperkt zicht hebben op ontheemden die vertrekken, en duidelijkheid nodig hebben over omgaan met tijdelijk vertrek. Ook hierover wordt in de herziene handreiking GOO een advies opgenomen. Om tegemoet te komen aan de wens van gemeenten onderzoeken wij de mogelijkheden van een vorm van aanwezigheidsregistratie. Dit ziet zowel toe op onaangekondigd vertrek als ook tijdelijk vertrek uit de opvang en Nederland.

Voor wat betreft tijdelijk vertrek stuurden wij vorige week apart een advies via de VNG en Veiligheidsregio 's aan gemeenten, gezien de urgentie van dit vraagstuk.

3f. Omgang met overlast

Wij onderkennen de mogelijke problematiek rondom de overlast gevende personen in de (crisis)noodopvang van ontheemden uit Oekraïne. Het onderwerp maatschappelijke overlast is voor ons belangrijk en zijn hier samen met onze partners over in gesprek.

Als eerste stap in de aanpak van de problematiek zetten we in op het delen van best-practices in omgang met de overlast gevende personen binnen de gemeentelijke opvanglocaties. Daarnaast werken we samen met onze partners om de omvang van het probleem en de behoefte aan oplossingsrichting bij de gemeenten vast te stellen. Dit kan leiden tot het vast stellen van landelijk beleid t.a.v. overlast gevende bewoners van de (crisis)noodopvang.

Tot slot

Nederland staat gezamenlijk voor de uitdaging van het humaan opvangen van ontheemden uit Oekraïne. Duizenden mensen zetten zich hier dagelijks voor in. DG Oekraïense Ontheemden probeert deze collega's en anderen hier zoveel mogelijk bij te ondersteunen, door middelen en heldere richtlijnen beschikbaar te stellen.

Ik ben u erkentelijk voor de bijdrage die u hieraan wilt leveren vanuit de Inspectie Justitie en Veiligheid.

Ik vertrouw erop u zo voldoende te hebben geïnformeerd over de opvolging die ik aan uw signalering geef.

Hoogachtend,

T.H.W. ten Haaf

Programma Directeur-Generaal Oekraïense Ontheemden